

מדריך לסגר על עזה: במילותיה של מדינת ישראל

ספטמבר 2011

- מסמכים שנמסרו במסגרת חוק חופש המידע חושפים פרטים חדשים על מדיניות הסגר על עזה
- כללי המעבר בין עזה לגדה: כדורגלנים כן, סטודנטיות לא
- בכירי הצבא עמלו על נוסחאות מתמטיות לקבוע את כמות וסוג המזון שיאפשרו לתושבי עזה לצרוך, לרבות הרשאה לרכוש חומוס אבל לא אם תובל בצנוברים או פטריות
- איסורים "חיוניים" הוסרו כתוצאה מלחץ דיפלומטי – מה שמעלה שאלות לגבי החיוניות שלהם

מבוא

מאז שנת 2007 פועלת עמותת גישה, בשיתוף ארגוני זכויות אדם נוספים, להשיג מידע על מדיניות הסגר על רצועת עזה. עם השנים, נחשפו מסמכים ששופכים אור על המדיניות, אשר הוחמרה בשנת 2007, עם עליית שלטון חמאס בעזה, אולם החלה בשנת 1991, עת ישראל החלה להגביל את יציאתם של תושבי עזה לישראל ולגדה המערבית. לאחרונה, במסגרת [עתיבה](#) לפי חוק חופש המידע שהגישה עמותת גישה יחד עם רופאים לזכויות אדם והמוקד להגנת הפרט, נחשפו מסמכים שמתעדים את ההנחיות השבועיות שניתנו לפקידי הצבא ומשרד הביטחון, על מנת שיידעו מי ומה מורשים להיכנס לרצועת עזה ולצאת ממנה. בדף מידע זה אנו מסכמים את מדיניות הסגר, כפי שהיא עולה מן המסמכים, ומביאים חלק גדול מהמסמכים הגולמיים, לעיון הציבור. בסוף הנייר נתייחס לעמדתה של עמותת גישה באשר לסגר על רצועת עזה.

רקע קצר: הגבלות על תנועה מרצועת עזה ואליה

רצועת עזה, חלק מפלסטין המנדטורית, נוצרה בהסכמי שביתת הנשק בין ישראל למצרים בשנת 1949. מאז ועד 1967 היתה הרצועה תחת כיבוש מצרי, והקשרים בינה לבין שאר חלקי פלסטין המנדטורית – כיום ישראל והגדה המערבית – נותקו. הם חודשו רק בשנת 1967 עם כיבוש הרצועה והגדה בידי ישראל. הסכמי אוסלו משנת 1993 הגדירו את עזה והגדה כיחידה טריטוריאלית אחת, שיש לאפשר בה חופש תנועה. ישראל אינה מאפשרת מעבר אל רצועת עזה באמצעות המים הטריטוריאלים או המרחב האווירי שלה.

עד שנת 1991, תושבים פלסטיניים נהנו מחופש תנועה בין עזה, ישראל והגדה המערבית, ללא צורך בהיתר פרטני. בשנת 1991, ביטלה ישראל את "היתר היציאה הכללי" והחלה לדרוש מתושבים פלסטיניים להצטייד בהיתרים פרטניים על מנת לצאת מעזה או מהגדה. אכיפת הגבלות התנועה הללו התהדקה החל משנת 1993, בעקבות גל של פיגועים בתוך ישראל, וכן עם בנייתה של גדר סביב רצועת עזה בשנת 1995. בד ובד, הוקשחו הקריטריונים לקבלת היתר פרטני, עד אשר התגבש הנוסח הנוכחי שמתיר יציאה רק "במקרים הומניטריים חריגים, בדגש על מקרים רפואיים דחופים". מאז יוני 2010 מצרים מאפשרת מעבר מוגבל אך סדיר דרך מעבר רפיח, דבר שמגביר את האפשרות לצאת לחו"ל אך לא מסייע לתנועה בין עזה לגדה המערבית.

ההגבלות על מעבר סחורות הוחמרו החל משנת 2000, לאחר פרוץ האינתיפאדה השנייה. מכלול האירועים במהלך העשור – ביצוע 'תכנית ההתנתקות' ב-2005, מדיניות "בידול" בין עזה לגדה המערבית עליה הצהיר משרד הביטחון, שבייתו של החייל גלעד שליט ב-2006, השתלטות החמאס על הרצועה ב-2007, הסלמה בירי מעזה אל עבר ישראל ובתקיפות ישראליות בשטח הרצועה - היוו רקע לסגירה הדרגתית של רוב מעברי הסחורות של רצועת עזה: מעבר רפיח נסגר לתנועת סחורות בשנת 2005 ונותר סגור לסחורות עד היום, מעבר קרני נסגר ברובו בשנת 2007 (אם כי המסוע בקרני נסגר סופית רק בשנת 2011), מעבר סופה נסגר בשנת 2008 ומסוף הדלקים בנחל עוז נסגר בשנת 2010. נותר מעבר כרם שלום אשר נמצא בתוך ישראל, ליד הגבול המשולש עם רצועת עזה ומצרים. יש לציין שמתחת לגבול בין עזה למצרים פועלות מאות מנהרות הברחה אשר מעבירות סחורות שכניסתן הוגבלה על ידי מדינת ישראל (דלק, חומרי בנייה, סיגריות, אמצעי לחימה ואחרים).

המדיניות באשר למעבר אנשים

ישראל נוקטת מדיניות "בידול" בין עזה לגדה, במסגרתה היא פועלת לצמצם את המעבר ביניהן למקרים חריגים. מתאם הפעולות בשטחים פרסם [מסמך](#) ובו פירוט המקרים החריגים אשר יצדיקו מעבר בין עזה לגדה וכן בין עזה לישראל. מסמכים נוספים שנחשפו במסגרת עתירת חוק חופש המידע, מפורטים כנספח לדף מידע זה, שופכים אור על המדיניות. על אף ה"הקלות" שהוכנסו לתוקף בחודש יולי 2010 בעקבות אירועי המשט, [לא חל שינוי](#) במדיניות המעבר עבור אנשים בין עזה לגדה ובין עזה לישראל, פרט להרשאה לאפשר את יציאתם של בין 70 ל-100 סוחרים ליום מעזה לישראל ולגדה המערבית. כיום, ישראל מאפשרת כ-3,000 יציאות לחודש של פלסטינים דרך מעבר ארז, לעומת למעלה מחצי מיליון יציאות, למשל, בחודש ספטמבר 2000. [גרף](#) ובו פירוט היציאות זמין באתר של גישה.

- רוב רובן של ההגבלות על מעבר אנשים אינן קשורות למידע בטחוני על אודות אדם זה או אחר אלא אוסרות על קטגוריות של אנשים לנוע. בעצם, ברירת המחדל היא שאף תושב עזה אינו מורשה לצאת לישראל או לגדה המערבית, כאשר באופן חריג, מתאפשרת יציאה של סוחרים, חולים קשים ונלווים וכן מקרים "חריגים" אחרים.
- ישראל מאפשרת לכדורגלנים לעבור מעזה לגדה אך אוסרת על מעברם של סטודנטים מעזה המבקשים ללמוד באוניברסיטאות בגדה המערבית, בכפוף לאיסור שקיים מאז שנת 2000.

- עד כ-70 סוחרים מורשים לצאת מעזה לישראל ולגדה מדי יום (הוכרז על הרחבה ל-100 מדי יום אולם הגידול טרם השתקף בפועל), אולם כולם גברים, בעוד שנשות עסקים אינן מורשות לצאת. זאת, משום שישראל מאשרת את היציאה "בכפוף להיותו של המבקש סוחר בכיר, אשר בכניסתו יש כדי לתרום לשיפור כלכלת הרצועה". לרוב נשות העסקים בעזה אין נתח שוק די גדול כדי לקיים דרישה זו. כך שכאשר שלוש נשות עסקים – ספריות בעלות סלוני יופי ברצועת עזה – ביקשו לצאת להשתלמות בגדה המערבית – בקשתן [סורבה](#) משום שלא עמדה בקריטריונים: "מקרים הומניטריים חריגים, בדגש על מקרים רפואיים דחופים".
- מעבר מעזה לגדה לצורך השתקעות בגדה [אסור](#), גם כאשר הדבר נחוץ לשם איחוד משפחות. ישראל מאפשרת לתושבי עזה להצטרף לקרובי משפחה מדרגה ראשונה בגדה המערבית רק אם מדובר בחולה כרוני, קשיש סיעודי או יתום מתחת לגיל 16, אשר אין להם אף קרוב משפחה בעזה שיכול לטפל בהם.
- עיון בהרשאות השבועיות מגלה שישראל שינתה את מדיניותה כתוצאה מפניות מגורמים זרים, בעיקר מארה"ב: למשל, בקיץ 2008, לאחר ש**פורסם** כי ישראל אוסרת על יציאתם לארה"ב של סטודנטים תושבי עזה שזכו במלגה האמריקאית היוקרתית מטעם קרן פולברייט, ישראל [ביטלה](#) באופן חלקי את האיסור שהטילה על יציאת תושבי עזה ללימודים בחו"ל. כמו כן, לאחר שארה"ב ביקשה את יציאתם של שלושה סטודנטים שזכו במלגה אמריקאית ללמוד בגדה המערבית, ישראל [הכניסה חריג מצומצם](#) לאיסור הגורף על יציאת סטודנטים מעזה לגדה, לפיו היא לכאורה מאפשרת את יציאתם לגדה המערבית של סטודנטים שקיבלו מלגה ממדינה זרה. עם זאת, עד היום רק אותם שלושה סטודנטים שקיבלו מימון אמריקאי יצאו. הליך דומה התרחש לאחר שארה"ב ביקשה, באביב של 2009, כי יבוטל [האיסור](#) שהוטל על העברת פסטה לרצועת עזה, והאיסור [בוטל](#) עד חודש מאי 2009.

המדיניות באשר למעבר סחורות

כיום ישראל מאפשרת כניסה של מוצרי צריכה וחומרי גלם לרצועת עזה, פרט לחומרים המוגדרים כ"דו-שימושיים", כאלה שמוגדרים כבעלי שימוש אזרחי אך גם שימוש צבאי. בנוסף, ישראל אוסרת על כניסת חומרי בנייה לרצועת עזה, פרט לחומרי בנייה המיועדים לפרויקטים בינלאומיים. [גרף](#) ובו פירוט חומרי הבנייה הנכנסים לרצועת עזה במסגרת חריג זה זמין באתר של גישה. ישראל גם אוסרת על הוצאת סחורות מחוץ לרצועת עזה, פרט לחריג מצומצם שאפשר ייצוא תוצרת חקלאית לאירופה בעונת החורף, בהיקף של שתי משאיות ליום (ראו [גרף](#)). בשל הגבלות אלה והשלכותיהן על היקף הפעילות הכלכלית ויצרנית ברצועת עזה, היקף הסחורות שנכנסות לרצועת עזה (ראו [גרף](#)) מגיע לכ-40% מההיקף שנרשם לפני יוני 2007, עת ישראל הכריזה על "[לוחמה כלכלית](#)" נגד רצועת עזה.

- המדיניות הנוכחית משקפת "[הקלות](#)" שבוצעו בחודש יולי 2010, בעקבות אירועי המשט.
- מחודש יוני 2007 ועד חודש יוני 2010, אפשרה ישראל להעביר לרצועת עזה רק סחורות שהן "חיוניות להישרדות האוכלוסייה האזרחית" ואף ניסחה [נוסחאות מתמטיות](#) שקבעו את כמות וסוג המזון שתאפשר לתושבי עזה לרכוש. נוסחאות אלה נחשפו במסגרת [עתירה](#) שהגישה עמותת גישה מכוח חוק חופש המידע. ההגבלות קבעו, למשל, כי לתושבי עזה מותר לרכוש חמוס, אך לא אם תובל בצנוברים או בפטריות וכי נייר, בגדים ונעליים אסורים, כמו גם תה וקפה בתקופות שונות.
- המדיניות הנוכחית מוסיפה לאסור על **כניסת חומרי בנייה**, בטענה ששלטון חמאס יוכל להשתמש בהם כדי לבנות בונקרים. זאת, על אף שחומרי בנייה נכנסים לעזה באמצעות המנהרות באין מפריע, ולפי [דו"ח](#) של

האו"ם שפורסם השנה, כמות חומרי הבנייה שנכנסים לעזה דרך המנהרות גדולה פי חמישה מזו המוכנסת מישראל דרך המעברים.

- האיסור על הוצאת סחורות מעזה אינו תלוי בחשש שעולה ממשלוח זה או אחר אלא הינו גורף. גם כשישראל החריגה את האיסור ואפשרה ייצוא תוצרת חקלאית לאירופה בעונת החורף האחרונה, היא מנעה מתושבי עזה לשווק אותם מוצרים לישראל או לגדה המערבית, אף על פי שלפני הטלת האיסור על ייצוא, 85% מהסחורות ששווקו מחוץ לעזה – נמכרו בישראל ובגדה המערבית. הביקוש לסחורות ולתוצרת חקלאית שמקורן ברצועת עזה הינו בגדה המערבית ובישראל (גם לצורך ייצוא לחו"ל על ידי יצואנים ישראליים).

עמדת עמותת גישה

עמדתה של עמותת גישה הינה כי לישראל הסמכות לבצע בדיקות פרטניות של אנשים וסחורות הנכנסות ויוצאות מרצועת עזה, וזאת מכוח דיני הכיבוש, המוסיפים לחול לאור שליטתה הנמשכת של ישראל בעזה. עם זאת, דיני הכיבוש מחייבים את מדינת ישראל לאפשר מעבר של סחורות אזרחיות ושל אזרחים ברמה הדרושה לאפשר קיום חיים תקינים ברצועת עזה, לרבות פיתוח כלכלי, השקעה בחינוך, הכשרות מקצועיות, איחוד משפחות ומערכת בריאות תקינה. בנוסף, על ישראל לכבד את זכותם של תושבים פלסטיניים לנוע בתוך השטח הפלסטיני, המורכב מרצועת עזה והגדה המערבית. משום שישראל אוסרת על מעבר אנשים וסחורות לא רק מצרכי בטחון אלא גם במטרה להפעיל לחץ על השלטון בעזה, מדיניותה מפרה את המשפט הבינלאומי, האוסר על ענישה קולקטיבית. על מנת לקיים את דרישות החוק, על ישראל לאפשר מעבר של אנשים וסחורות אל עזה וממנה באופן חופשי, בכפוף לבדיקות ביטחוניות פרטניות.

נספח

לצפייה במסמכים המקוריים בפורמט PDF, ראו בעמוד [הזה](#).

למידע נוסף על מדיניות הסגר, ראו [מידעזה](#), המתעדכן בהתאם לשינויים במדיניות.

למידע נוסף על המסגרת המשפטית, ראו "[הסגר על עזה מוגדר – ענישה קולקטיבית](#)".